

CARRA de VAUX, Bernard

(1867-1953)

İslâm kültür ve
medeniyeti üzerine yaptığı
araştırmalarla tanınan
Fransız şarkiyatçısı.

Aristokrat bir ailenin çocuğu olarak Bar-sur-Aube'da doğdu. Teknik üniversiteden mezun olunca herhangi bir resmî görev almayı kendisini sosyal faaliyetlere ve yakın ilgi duyduğu İslâmiyet üzerine çalışmaya, Doğu dillerini, özellikle Arapça'yı öğrenmeye verdi. Daha sonra Paris'teki Institut Catholique'te fahrî Arapça profesörlüğü yaptı. Doğu dillerine ilgi duyması, Doğu Hıristiyanlığı'na ve İslâmiyet'e olan merakının tabii bir sonucudur. Nitekim *Revue de l'Orient Chrétien* dergisinin kurucuları arasında yer almış ve *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalum* gibi Doğu Hıristiyanlığı ile ilgili periyodiklere de düzenli katkılarda bulunmuştur. Onun Congrès Scientifiques International des Catholiques teşkilâtında fiilen çalışmış olmasının yanı sıra *Annales de la Philosophie Chrétienne* ve *La Revue Biblique* gibi dergilere yazı göndermesi din-dar bir kişiliğe sahip olduğunu, sosyal ve ilmî gayretlerinin de bir bakıma Hıristiyanlığa hizmet amacı taşıdığını göstermektedir. Katolik bir şarkiyatçı olarak İslâmiyet'e dair yazılarında yer yer hıristiyanî bakış açısının hâkim bulunduğu gözlenmekle birlikte Carra de Vaux'nun İslâm kültür ve medeniyetine yaklaşımı genellikle, Fransız oryantalizm geleneği içinde önemli bir yeri olan Louis Massignon gibi sempatik ve olumludur. Katolik inancı sebebiyle İslâmiyet'i vahiy dini kabul etmemiş, ancak İslâm medeniyetinin insanlığın yükselişine çok olumlu katkılarda bulunduğunu kabul etmiştir. Özellikle İslâm'ı bir ilim dini

olarak tanıtan eserleri, Fransız düşünür Ernest Renan'ın bu dini ilim düşmanı ilân eden yazılarıyla karşılaştırıldığında, onun söz konusu olumlu yaklaşımı daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Eserleri. 1. *Le livre de l'avertissement et de la revision* (Paris 1896). Mes'ûdî'nin *Kitâbü't-Tenbîh ve'l-İşrâf* adlı eserinin Fransızca'ya tercümesi olup Carra de Vaux'nun tercüme çalışmalarının en tanınmışıdır. 2. *Avicenne* (Paris 1900). 3. *Gazali* (Paris 1902). Bu iki eser, içinde Leibnitz, Galileo ve Newton gibi ünlü şahsiyetlerin hayatlarına yer verilen *Les Grands Philosophes* adlı monografi dizisinde yayımlanmıştır. Gazzâlî hakkındaki kitabı Mehmet Ali Aynî tarafından bazı değişikliklerle Türkçe'ye tercüme edilip *Hüccetü'l-İslâm İmâm Gazzâlî* adıyla basılmıştır (İstanbul 1327). Aynı eserin Arapça'ya tercümesi de Âdil Zü-aytir tarafından yapılmıştır (*el-Gazzâlî*, 2. bs., Beyrut 1983). 4. *Le Mahométisme: Le génie sémitique et le génie aryen dans l'Islam* (Paris 1898). 5. *La doctrine de l'Islam* (Paris 1909). Her iki kitap da genel anlamda İslâm dini ve medeniyeti üzerinedir. Bu eserlerinde İslâmiyet'i bir vahiy dini olmaktan çok bir kültür fenomeni olarak ele alan Carra de Vaux, *Le Mahométisme*'de İslâm'ın Sâmi kültür çevresinde doğduğunu, fakat daha sonra Grek, Fars ve Hint-Ârî kültür çevreleriyle temasa geçtiğini, İslâm medeniyetinin de bu iki farklı karaktere ait dehanın bir terkibi olduğunu ileri sürmüş, ancak bu medeniyetin her şeye rağmen Sâmi menşesine sadık kalmayı başardığını savunmuştur. 6. *Les penseurs de l'Islam* (I-V, Paris 1921-1926). Carra de Vaux'nun en tanınmış eseridir. Eserin I. cildi hükümdar, tarihçi ve siyaset düşünürlerine, II. cildi tabii ilimler, coğrafya ve matematik sahalarda meşhur olmuş bilim adamlarına ayrılmıştır. III. cildi tefsir, hadis ve fıkıh gibi tamamen şer'î ilimleri, IV. cildi akaid, kelâm ve tasavvuf sahalarını, V. cildi ise mezhepleri ve İslâm dünyasındaki modern akımları ele almaktadır. Son cildin ikinci yarısı, Batılı fikirlerin İslâm dünyasına sızmasıyla gelişen modern liberal akımları tasvir eder ve Türkiye'den başlamak üzere Mısır, Arabistan, Hindistan ve İran coğrafyasında yoğunlaşır. 7. *L'Avicennisme latin* (Paris 1934). Daha önce kaleme aldığı İbn Sînâ monografisine ek olarak yazılmış olan eser, bu büyük İslâm filozofunun Latin kültüründeki tesirini incelemektedir.

Carra de Vaux, çeşitli ansiklopedi maddeleriyle ilmî periyodiklerde yayımlanmış birçok makalenin de sahibidir. *Encyclopédie de l'Islam* (Leiden 1913-1942) ve *Encyclopediea of Religion and Ethics*'e (Edinburgh 1908, yeni baskı 1979-1980) yazdığı İslâmiyet'le ilgili maddelerin çoğu bugün de ilmî değerini korumaktadır. Bunlardan *Journal Asiatique*'te çıkan makaleleri içinde Ebû'l-Vefâ el-Büzcânî'nin *el-Mecisti*'si (8e série, XIX [1892], s. 408-471), İskenderiyeli Heron'un *Mekanik*'inin Kustâ b. Lükâ'ya ait Arapça versiyonunun neşri ve Fransızca'ya tercümesi (9e série, I [1893], s. 386-472; II, 152-209, 420-514), Nasîrüddîn-i Tûsî'nin usturlap hakkındaki risâlesi (9e série, XIV [1899], s. 157-173) ve Sühreverdî el-Maktûl'ün İsrak felsefesine dair makalesi (9e série, XIX [1902], s. 63-94) zikredilebilir. Onun İslâm ilim tarihine yönelik ilgisi, *Bibliotheca Mathematica* adlı periyodığe yazdığı makalelerde de görülmektedir.

Öteki yazıları arasında, Gazzâlî hakkında yayımlanan eserinden önce kaleme aldığı *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn*'e dair bir değerlendirme ile (*Comte rendu du 3e Congrès Scientifique International des Catholiques* [1891], s. 209-234) yine Gazzâlî'nin *Tehâfütü'l-felâsife*'sine ait bazı bölümlerin Fransızca tercümeleri de (*Museon*, XVIII [Louvain 1899], s. 143-157, 274-308, 400-408; I [1900], s. 346-379) kayda değer niteliktedir.

Doğu Hıristiyanlığı'na dair Luviş Şeyho ve Habîb Zeyyât ile birlikte *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalum* serisinde neşrettiği İskenderiye Patriği Eutykhios'a ait vekâyi'nâmenin Arapça'sı (Paris 1909), Sâmi dillerin karşılaştırmalı sentaksı konulu makalesi (*Comte rendu du 3e Congrès Scientifique International des Catholiques*, s. 71-90) ve Etrüsk dili ile Türkçe arasındaki ilişkiye işaret eden makalesi (*Museon*, V [1904], s. 60-75), Carra de Vaux'nun ayrıca üzerinde durulacak çalışmalarıdır. Son makalenin konusuyla ilgili olarak 1919'da yayımladığı *La langue etrusque, sa place parmi les langues, étude de quelques textes* adlı eserinin Türkiye'de 1935-1936 yıllarında ortaya atılan Güneş-Dil Teorisi'nin doğuşunda rol oynadığı bilinmektedir (*TA*, IX, 432). Ayrıca Sir Thomas Arnold ve Alfred Guillaume'un editörlüğünü yaptıkları *The Legacy of Islam*'ın (Oxford 1931) son bölümünü kaleme almış, bu bölümde müslümanların ilme katkıları ve modern bilimin bu katkıları

Baron
Bernard
Carra
de Vaux

neler borçlu olduğu meselesi üzerinde durmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikkün*, Kahire 1980, I, 238-239; Ebû'l-Kâsım Şehâb, "Carra de Vaux", *Ferheng-i Hâverşinâsân*, Tahran, ts., s. 91-92; Shaikh Inayatullah, "Baron Carra de Vaux: His Life and Works (1867-1953)", *IS, X* (1971), s. 201-207; *TA, IX*, 431-432.

İLHAN KUTLUER

CÂRÛD b. MUALLÂ

(الجارود بن العلى)

Ebû'l-Münzir el-Cârûd Bişr b. Amr b. Haneş b. el-Mu'allâ el-Abdî (ö. 20/641 [?])

Sahâbî.

Adnânîler'den Rebîa kabilesinin Abdülkays koluna mensuptur. Asıl adı Bişr b. Amr'dır. Hem adında hem de nesep silsilesinde farklı rivayetler mevcuttur. "Soyan, kurutan; uğursuz adam" anlamına gelen Cârûd lakabını almasıyla ilgili olarak iki rivayet nakledilmektedir. Bunlardan birine göre İslâm öncesi dönemde Bekir b. Vâil kabilesine yaptığı bir basında onları hezimetle uğratarak soyduğu için kendisine Cârûd denilmiştir. Diğer rivayete göre ise bir kıtlık yılında dayıları olan Bekir b. Vâil kabilesine hastalıklı develeriyle gitmiş, hastalık oradaki develere bulaşarak hepsini kırıp geçirdiğinden bu lakapla anılmıştır. Ebû'l-Münzir'den başka Ebû Gıyâs ve Ebû At-tâb künyelerine sahip olduğu, Muallâ adının bazı kaynaklarda Alâ diye geçtiği kaydedilmektedir.

Cârûd Abdülkays kabilesinin reisiydi. 10 (631) yılında kabilesinden bir heyetle Medine'ye giderek Hz. Peygamber'le görüştü ve onun iltifat ve ihsanlarına mazhar oldu. O sırada hıristiyan olan Cârûd. Hz. Peygamber'in telkinleriyle müslüman oldu ve bir süre Medine'de kalarak İslâm'ı öğrendi. Ya'kübî'nin söylediğine göre memleketine dönerken Hz. Peygamber tarafından kabilesine emir tayin edildi. Onun davetiyle bütün kabile halkı İslâmiyet'i kabul etti.

Hz. Peygamber'in vefatından sonra Arap yarımadasında irtidat olayları başladığı zaman Abdülkays kabilesinden de irtidat edenler olmuştur. Ancak Cârûd iyilikle ve nüfuzunu kullanmak suretiyle bunlara engel oldu. Ayrıca çevredeki mürtedlere karşı Alâ b. Hadramî'nin yanında mücadele etti. Daha sonra Basra'ya yerleşti ve Hz. Ömer devrinde zaman zaman Fars bölgesindeki fetihlere katıldı; bunların bir kısmında kumandanlık

görevi de yaptı. Vefat tarihi ve yeri konusunda farklı rivayetler mevcuttur. Bir rivayete göre, Alâ b. Hadramî ile denizden Fars bölgesine yapılan çıkarmada Bahreynliler'e kumanda etmiş ve 17 (638) yılında Tâvûs mevkiinde, bir başka rivayete göre ise 20, 21 veya 23 (641, 642, 644) yıllarında vuku bulan İstahr'ın fetih sırasında ordunun sağ cenah kumandanlığını yürütürken Akabetüttin mevkiinde şehid düşmüş ve burası daha sonra Akabetülcârûd adını almıştır. Onun Nihâvend Harbi'nde (21/642) Nu'mân b. Mukarrin'le birlikte şehid düştüğü veya Hz. Osman devrine kadar yaşayıp o dönemde öldüğü de rivayet edilir.

Ebû Hüreyre ile hısımlığı olan Cârûd çevresinde cesaretiyle tanınmıştır. Her biri Abdülkays kabilesinin eşrafından olan oğullarından Münzir Hz. Ali tarafından İstahr'a vali tayin edilmiş, Abdullah Haccâc tarafından idam edilmiş, Hakem de Haccâc tarafından hapsedilmiş ve hapisanede ölmüştür. Cârûd Hz. Peygamber'den iki hadis rivayet etmiştir (Tirmizî, "Aḥkâm", 35, "Eşribe", 11; Dârimî, "Büyü", 61; *Müsned*, V, 80).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, V, 80; Dârimî, "Büyü", 61; Tirmizî, "Aḥkâm", 35, "Eşribe", 11; İbn Hişâm, *es-Sire*, IV, 575-576; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 559-561; VII, 86-87; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 338-339; Ya'kübî, *Târîh*, II, 79; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 136, 137, 301, 303, 308; IV, 80, 177; VI, 154; İbn Düreyd, *el-İstikâk*, s. 306, 326, 327; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 247-249; İbnü'l-Estr, *Üsdü'l-gâbe*, I, 226, 311-312; a.m.f., *el-Kâmil*, II, 368, 370, 538; III, 21, 41; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 156, 216-217; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 553-554.

AHMET ÖNKAL

CÂRÛDİYYE

(الجارودية)

Zeydiyye'den

Ebû'l-Cârûd Ziyâd b. Münzir'in

(ö. 150/767 [?])

görüşlerini benimseyenlere verilen ad

(bk. ZEYDİYYE).

CASANOVA, Paul

(1861-1926)

Fransız şarkiyatçısı ve nümismat.

Orléansville'de doğdu. 1920'den itibaren Collège de France'da Arapça dersleri vermeye başladı. Daha sonra Mısır'a gitti ve Mısır (Kahire) Üniversitesi tarafından Arap Dili Felsefesi (Fıkhü'l-lugatî'l-Arabiyye) Kürsüsü'nde profesör olarak

görevlendirildi (1925). Ertesi yıl Kahire'de öldü.

Eserleri. 1. *Inventaire Sommaire de la Collection des Monnaies Musulmanes* (Paris 1896). Bibliothèque Nationale'de bulunan ve daha önce Henri Lavoix'nun üzerinde çalışma yaptığı İslâmî paralar katalogudur. 2. *Mohammed et la Fin du Monde* (Paris 1911). İslâm akaidine göre kıyamet konusunun işlendiği bir eserdir. Casanova ayrıca Makrîzî'nin *el-Ḥiṭat*'ının coğrafya ile ilgili kısımlarını U. Bouriant ile birlikte *Description topographique et historique de l'Égypte* adıyla Fransızca'ya çevirerek cüzler halinde yayımlamıştır (MIFAO, 1893-1920). Makalelerinden bazıları da şunlardır: "Étude sur les inscriptions arabes des poids et mesures en verre", *BIE*, seri 3, II (1891), s. 89-121; "Notes de numismatique himyarite", *Revue Numismatique*, seri 3, XI (Paris 1893), s. 176-189; "Monnaie des Assassins de Perse", *a.e.*, seri 2, XI (1893), s. 343-352; "Monnaie du Chef des Zenzj (264 hégire=877-878)", *a.e.*, seri 3, XI (1893), s. 510-516; "Numismatique des Darnishmendites", *a.e.*, seri 3, XII (1894), s. 307-321, 433-460; XIII (1895), s. 389-402; XIV (1895), s. 210-230, 306-315; "Notice sur une manuscrit de la secte des assassins", *JA*, seri 9, XI (1898), s. 151-159; "Les ispehbeds de Firîm", *Braune Festschrift* (1922), s. 117-126.

BİBLİYOGRAFYA :

D. G. Pfanmüller, *Handbuch der Islam-Literatur*, Berling-Leipzig 1923, s. 198, 202; Serkis, *Mu'cem*, II, 1781; Ebû'l-Kâsım Şehâb, *Ferheng-i Hâverşinâsân*, Tahran 1317 hş., s. 92; J. D. Pearson, *Index Islamicus (1906-1955)*, Cambridge 1958, bk. İndeks; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikkün*, Kahire 1980, I, 219-220; Cl. Huart, "ed-Dürüsü'l-'Arabîyye fi Fransa" (trc. Abdullah Bek), *MMAdM*, V/4 (1925), s. 170; *ML*, II, 801; *Büyük Larousse*, İstanbul 1986, IV, 2206.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

CASIRI, Michael

(1710-1791)

Şarkiyat alanında

modern kataloglama sistemini kuran araştırmacılardan biri.

Çeşitli kültürlerin kaynaştığı ve yoğun olduğu Lübnan'ın Trablusşam şehrinde doğdu. İlk gençlik yıllarında Katolik misyonerlerin tesiri altında kaldı ve daha sonra onlar tarafından Roma'ya götürüldü. Burada Collegio dei Maroniti'de tahsil görerek Latince ile birlikte Şark dilleri üzerindeki bilgisini ilerletti ve bu alanda başarı kazandı. O sıralarda, kendisi